था। दिक्पालवाहनम् ऐरावतव्याघ्रमहिषसिंहमकरहरिणाश्वहंसपद्मरूपम् दशत्वात् तथा। मतान्तरे सोमस्थाने कुबेराधिपतित्वे तस्य नरवाहनत्वमिति भेदः। दिक्पालास्त्रम् वज्रशक्तिदण्डखड्गपाशाङ्कुशगदात्रिशूलचक्रपद्मरूपम् दशत्वात् तथा। दुर्गाभुजःतस्या दशभुजत्वात् तथा। सामान्यगुणः संख्यापरिमितिपृथक्त्वसंयोगविभागपरत्वापरत्वनैमित्तिकद्रवगुरुत्ववेगरूपो दशत्वात् तथा। तेषाञ्च अनेकद्रव्यगुणत्वात् सामान्यत्वम्। अमूर्त्तगुणः "धर्माधर्मौ भावना च शब्दो बुद्ध्यादयोऽपि च। एतेऽमूर्त्तगुणाः सर्वे" इत्युक्तधर्मादीनां दशत्वात् तथा। बुद्ध्यादयश्च षट् बुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषयत्नरूपा इति दशत्वम्। मूर्त्तगुणः 'रूपं रसःस्पर्शगन्धौ परत्वमपरत्वकम्। द्रवोगुरुत्वं स्नेहश्च वेगो मूर्त्तगुणा अमी" इत्युक्तरूपादीनां दशत्वात् तथा।

एकादशबोधकाः कवि०ल० उक्ताः रुद्राणाम् "अजैकपादहिर्बुध्न्योविरूपाक्षश्च रैवतः। हरश्च बहुरूपश्च त्र्यम्बकश्च सुरेश्वरः। रुद्रा एकादश प्रोक्ता जयन्तश्चापराजितः" इत्युक्ताजादिकानामेकादशत्वात् तथा। दुर्योधनसेनानामेकादशाक्षौणीमितत्वात् तथा।

भा०व०उक्ताः। पशुयागे स्तोमभेदानां, तत्तद्यूपानां चैकादशत्वात्तथा मनसासहितज्ञानकर्मेन्द्रियाणां तद्ग्राह्यविषयाणाञ्च एकादशत्वात् तथा।

इन्द्रियघातः "बाधिर्य्यं कुब्जितान्धत्वं जडताऽजिह्मता तथा। मूकता कौण्यपङ्गुत्वक्लैबोदावर्त्तमन्दताः" इत्युक्तबाधिर्य्यादीनामेकादशत्वात्तथा। "एकादशेन्द्रियवधः" सां०का०। पूर्वफाल्गुनी तस्याः नक्षत्रचक्रे एकादशत्वात् तदधिपोभगश्च तथा। तेजोगुणः रूपस्पर्शसंख्यापरिमाणपृथक्त्वसंयोगविभागपरत्वापरत्ववेगनैमित्तिकद्रवरूपतया एकादशत्वात् तथा। कारणोद्भवगुणः अपाकजरूपरसगन्धस्पर्शापाकजद्रवस्नेहवेगगुरुत्वैकपृथक्त्वपरिमाणस्थितिस्थापकसंस्काररूपत्वात् एकादशत्वबोधकः। अव्याप्यवृत्तिगुणः बुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषयत्नादृष्टभावनाशब्दसंयोगविभागरूपतया एकादशत्वात् तथा।

द्वादशबोधकाः कवि०ल०उक्ताः "धाता मित्रोऽर्य्यमा रुद्रो वरुणः सूर्य्यएव च। भगोविवस्वान् पूषा च सविता दशमः स्मृतः। एकादशस्तथा त्वष्टा विष्णुर्द्वादश उच्यते" विष्णुधं० उक्तधात्रादीनां चान्द्रचैत्रवैशाखज्यैष्ठाषाढ़श्रावणभाद्राश्विनकार्त्तिकमार्गशीर्षमाघफाल्गुनरूपाणां मासानां, मेषवृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यातुलावृश्चिकधनुर्मकरकुम्भमीनरूपाणां राशीनां, तेषु सूर्य्यादिसंक्रान्तीनाञ्च द्वादशत्वात् तथा। कार्त्तिकबाहूनां, तन्नेत्राणां शारीफलककोशानाम् अरिशब्दे दर्शितराजमण्डलस्य च द्वादशत्वात् तथा

शा०ति०। आदित्यानां विष्णुधर्ममूर्त्तीनाञ्च तथात्वम्। तत्रैव १५प० "द्वादशादित्यसहितामूर्त्तीर्द्वादश विन्यसेत्। केशवाद्याः क्रमाद्देहे वक्ष्यमाणविधानतः। ललाटे केशवं १धाता, कुक्षौ नारायणं २पुनः। अर्यम्णा हृदि मित्रेण३माधवं ३कण्ठदेशतः। वरुणेन४ च गोविन्दं४, पुनर्दक्षिणपार्श्वके। अंशुना५ विष्णु५ मंसस्थं भगेन६ मधुसूदनम्६। गण्डे विवस्वता७ युक्तं त्रिविक्रम७ मनन्तरम्। वामपार्श्वस्थमिन्द्रेण८ वामनाख्य८ मथांसके। पूष्णा९ श्रीधरनामानं९ गले पर्जन्य१० संयुतम्। हृषीकेशाह्वयं १० पृष्ठे पद्मनाभं११ ततःपरम्। त्वष्ट्रा११ दामोदरं१२ पश्चात् विष्णुना१२ ककुदि न्यसेत्१२" इत्युक्तानां द्वादशत्वात् तथा। भा०व०। जगती तस्याः द्वादशाक्षरपादत्वात्तथा। प्राकृतयज्ञसाधनाहः तस्य द्वादशाहसाध्यत्वात् तथा।

नाटकीयमुखाङ्गम् "उपक्षेपः परिकरः परिन्यासो विलोभनम्। युक्तिः प्राप्तिः समाधानं विधानं परिभावना। उद्भेदः कारणं भेद एतान्यङ्गानि वै मुखे" भा०द०उक्तोपक्षेपादिरूपतया तथा। बौद्धमतसिद्धमायतनम् "अर्थानुपार्श्वं बहुशो द्वादशायततानि तैः। परितः पूजनीयानि विमन्यैरिह पूजितैः। ज्ञानेन्द्रियाणि पञ्चैव तथा कर्मेन्द्रियाणि च। मनोबुद्धिरिति प्रोक्तं द्वादशायतनं बुधैः" इत्युक्तायतनानां द्वादशत्वात् तथा। उत्तरफाल्गुनी राशिचक्रे तस्या द्वादशत्वात् अभेदोपचारात् तदधिपार्य्यमापि तथा। तृषितः "प्राणापानसमानाश्च उदानोव्यान एव च। चक्षुः श्रोत्ररसाघ्राणस्पर्शबुद्धिर्मनस्तथा। द्वादशैते च तृषिता देवाः स्वायम्भुवेऽन्तरे" इत्युक्तप्राणादिनामकगणदेवात्मकत्वात्तथा। जटाधरमते "षट्त्रिंशतृषितामताः" इत्युक्तेः षट्त्रिंशत्त्वसेति भेदः। क्षत्रियाशौचदिनम् "द्वादशाहेन भूमिपः" इति मनूक्तेस्तस्याशौचस्य द्वादशाहसमाप्यत्वात्तथा। साध्यः "मनोमन्ता तथा प्राणो नरोऽपानश्च वीर्य्यवान्। विनिर्भयोनयश्चैव दंशो नारायणो वृषः। प्रभुश्चेति समाख्याताः साध्याः द्वादश पौर्विकाः" इत्युक्तमनादिगणदेवात्मकः द्वादशत्वात्तथा। सूर्य्यकला "तपिनी तापिनी धूम्रा मरीचिम-